K. K. STAATSANWALTSCHAFT MARBURG
Eingelangt am 22 OKT. 1914
mit ..... Beilagen

St. 44. Maribor, dne 22. oktobra 1914. Tečaj XLVIII.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.
Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Ne zaprte reklamacije so poštnine proste.

Proti Rusom zmagujemo.

Trdnjava Przemysl popolnoma oteta. — Naši se bližajo Lvovu. — Med Przemyslom in Lvovom zasedli važne postojanke. — Mi že stojimo ob reki Dnjestr. — Naši ujeli 15.000 Rusov. — Avstrijska armada prekoračila reko San. — Naša in nemška armada se ob Visli bijeta z veliko rusko silo. — Varšavo obkoljujemo. — Osem ruskih korov poraženih. — Rusi v izhodni Prusiji odbiti. — Nesloga v srbski armadi. — Francozi se na celi črti umikajo. — Belgijci izgnani iz Belgije. — Na nemškem desnem krilu hudi boji. — Ena angleška in štiri nemške ladje se potopile.

Prestolonaslednik poroča cesarju.

Dunaj, 19. oktobra.

Z bojišča se uradno poroča:

Prestolonaslednik nadvojvoda Karl Franc Jožef se je pripeljal iz Galicije na Dunaj, da osebno poroča cesarju o vojnih dogodkih v Galiciji. Prestolonaslednik se bo čez nekaj dni zopet vrnil na bojišče.

Vojna še najmanj eno leto?

Vojaški sotrudnik londonske „Times“ ugovarja trditvam nekaterih angleških časopisov, da bi mogla Anglija oborožiti le 60.000 mož ter trdi, da se nanaja pod zastavami angleške armade že 1,200.000 mož. Novi rekruti pa se javljajo v tako velikem številu, da jih vlada s svojimi pripravami kar dohajati ne more. Sedaj se nahaja 100.000 indijskih in kanadskih čet v Evropi. Te čete in pa one, ki se sedaj še vežbajo v naselbinah, so temelj, na katerem bo treba graditi naprej. Anglija je poslala v Francijo del svojih najboljših čet. Ostale čete bodo sledile spomladi 1915, glavna angleška sila pa pride — koncem 1915 na bojišča. Angliji se nikamor ne mudi. Ker se je priglasilo toliko prostovoljcev, se glede telesne sposobnosti zahteva več, kakor kjerkoli v Evropi. Sicer bi bil pritok prostovoljcev generala Kitchenerja naravnost preplavil.

(Nemški Wolffov urad pripominja k temu članku: Iz teh razkritij izhaja pred vsem, da Anglija ne upa pregnati Nemčije pred potekom leta 1915. Francozi ne bodo posebno veseli, da se Angliji nikakor ne mudi, jih uspešnejše podpirati, kakor se je to dosedaj godilo. Izgovor na krepkejšo podporo spomladi je le slaba tolažba. Usoda Belgijcev, ki so se zanašali na angleško pomoč, govori le preveč jasno.)

Angleži dosedaj s svojimi prerokovanji o razvoju vojske niso imeli sreče, za to tudi ni nobenega razloga, da bi jim usedli na prerokovanje, kako dolgo še bo trajala vojska.

Novi nabori.

Vlada je odredila pregledovanje ali novačenje onih črnovojnikov, ki so rojeni v letih od 1878 do 1890. Tozadevne uradne odredbe so v glavnem sledeče:

Med črnovojniki, ki niso bili poklicani v vojaško službo, ker so bili pri novačenju kot nesposobni spoznani, ali pa superarbitrirani, je veliko krepkih mož, ki bi bili sedaj popolnoma sposobni za vojaško službo. Mnogi izmed njih, ki so bili takrat slabotni, so se okrepili; njih telesne hibe so tekom let izginile. Mnogo drugih je bilo spoznanih za nesposobne, ker so bili morda prestrogi predpisi to povzročili.

Ker postajajo zahteve naše obrambe vedno večje in je treba za nadomestilo ustvariti veliko izurjenih vojnih obvezancev in brambno breme na celo prebivalstvo pravično razdeliti, se bo pregledal prvi poziv črnovojnikov, da se vidi, v koliko so ti črnovojniki sposobni za vojaško službo v črni vojni.

K temu pregledu bodo prišli vsi črnovojniki rojeni v letih 1878—1890, vštevši tudi to leto, ki so bili do leta 1913 pri novačenju kot nesposobni spoznani, ali pa so kot superarbitriranci iz Armade izstopili.

Izvzeti so sledeči: Tisti, o katerih je obče že znano, da so za črno vojno popolnoma nesposobni. Tisti, ki se že uporabljajo v vojski, če tudi delajo druga dela in ne nosijo orožja. Ravno tako tisti, ki so že namenjeni za taka dela. Nadalje prostovoljci, ki že služijo v armadi. Izvzeti so tudi tisti, ki so bili letos kot nesposobni spoznani in pa oni, ki so bili že kot črnovojniki superarbitrirani. Nadalje: zdravniki in vojaški upokojenci.

Pregledovanje ali nabori se bodo vršili v času od 16. novembra do 31. decembra 1914. Vpoklicani pa bodo pod orožje oni, ki bodo spoznani za sposobne, pozneje, in sicer pridejo najprej na vrsto mlajši letniki, t. j. oni od l. 1890 nazaj. Nabori se bodo vršili brez izjeme po celi državi.

Vsak, kogar ne zadene kak prej omenjeni zadržek, se mora zglasiti pri naborni komisiji. Kraj in čas nabora se bo javno naznanil. Naborniki, ki se morajo peljati k naboru, imajo tja in nazaj prosto vožnjo po železnici. Vsak moški, ki je rojen v letih 1878 do 1890, se mora zglasiti vsaj do 31. oktobra t. l. pri občinskem uradu v kraju, kjer stanuje ter naj ob tej priliki prosi za prosto vožnjo po železnici za dan nabora. Vsi tujci se morajo pri županu izkazati s svojimi izkazili: domovinskim listom ali podobnimi listinami.

Naborniki dobijo posebne legitimacije, katere morajo dobro shraniti. Kdor pa radi neodložljivih zaprek ne more določeni dan k naboru, mora priti k naknadnemu naboru.

Naborniki, ki bodo sposobni, bodo že pri naboru obveščeni, h kateri četi in kam bodo morali iti pod orožje.

Avstrijsko-rusko bojišče.

Maribor, dne 20. oktobra.

Vojna sreča se je v Galiciji in sploh na celi bojni črti obrnila proti Rusom. **Sedaj zmagujemo Avstrijci** in z nami združena nemška armada, **Rusi pa se na celi črti umikajo.**

Do dne 12. oktobra so se naše čete na gališkem in rusko-poljskem bojišču razvrščale. Prihajala so od

Obleganje Przemysla.

16. sept. so se pojavili pred trdnjavo kozaki in so jo obkrožili. Kozakom je sledila ruska infanterija, katera se je potagoma približala trdnjavskemu krogu, da bi v obliki obroča obkolila trdnjavo. Trdnjavska posadka je večkrat v odločnih izpadih predrla sovražno bojno črto in je mnogokrat odvrnila predrzne ruske napade. Tako se je naši posadki posrečilo, da je zadrževala rusko prodiranje proti trdnjavi in povzročila, da so morali Rusi vsako ped zemlje, ki so jo zavzeli, zelo drago odkupiti. Naša artilerija je obstreljevala sovražnika že na izredno veliko razdaljo. Težki avstrijski možnarji so metali bombe v goste sovražnikove vrste. Vse, kar se je ali pomikalo proti trdnjavi, ali počivalo, prav vse so naši topovi daleč na okrog pomandrali na tla.

Trdnjava je bila od zunanjega sveta popolnoma odrezana. Rusi so na naš ogenj le slabo odgovarjali. Našim četam se je posrečilo, da so ujele mnogo Rusov. Ujetniki so nam pripovedovali, da je Rusom znano, da je trdnjava premočna, da bi se je Rusi samo z napadanjem polastili; še s težkimi japonskimi oblegovalnimi topovi se ne bi tega doseglo. Rusi so torej sklenili, da bodo trdnjavsko posadko izstradali.

Dne 2. oktobra, v petek pred roženvenško nedeljo, je po telefonu sporočil poveljnik predutrdbe, da želi ruski odposlanec govoriti s poveljnikom. Častnik našega generalnega štaba je Rusa sprejel, mu dal prevezati oči in ga je z avtomobilom prepeljal k trdnjavskemu poveljništvu. Rus je bil podpolkovnik in član ruskega generalnega štaba, po imenu van Damm. Prinesel je seboj pismo poveljnika ruskih oblegovalnih čet, generala Radko Dimitrieva. Kakor znano, je bil Dimitriev poveljnik bolgarskih čet, ki so pri Lozengradu in Lüle-Burgasu v krvavih bitkah porazile Turke. Dimitriev je bil bolgarski poslanik na ruskem dvoru v Petrogradu, a je ob začetku sedanje vojske vstopil kot poveljnik v rusko armado. Radi tega je bil odpuščen iz svoje prejšnje službe.

V pismu, ki ga je Rus izročil trdnjavskemu poveljniku, predlaga Dimitriev, naj naš poveljnik preda trdnjavo Rusom, da se tako prepreči nepotrebno prelivanje krvi. Poveljnik trdnjave, general Kusmanek, pa ruskega odposlanca niti ni spustil pred-se. Odpeljalo se ga je v okolico trdnjave. Pri slovesu je rekel Rus: „Na svidenje!“ Avstrijski spremljevalec mu je pa odgovoril: „Videl bi Vas zopet rad, a le kot našega ujetnika!“

Med tem so Rusi spravili pred trdnjavo svojo artilerijo, med katero je bilo mnogo težkih oblegovalnih topov. Dne 3. oktobra so postali napadi na trdnjavo zelo resni. Rusi so se pripravljali, kot bi hoteli našo trdnjavo z veliko silo napadati. V to svrho so obstreljevali naše utrdbe iz težkih topov. Mi smo odgovarjali z bombami iz topov, ki najdalje nesejo, in sicer v najgostejše taborišče sovražnika.

Odkar je bila trdnjava obkoljena, smo bili v vedni zvezi z našimi in nemškimi četami in sicer potom brezžičnega brzojava. Vsak dan ob 10. uri dopoldne se je v trdnjavi izdajal časopis, pisan v treh jezikih: „Vojna poročila“, iz katerega je posadka izvedela vse važnejše dogodke na drugih bojiščih. Ko sta dne 1. oktobra priplula stotnik in nadporočnik generalnega štaba z zrakoplovom v Przemysl, sta bila zelo presenečena, ko sta videla, da se dobiva v obkoljeni trdnjavi tiskan časopis, ki vsebuje novice, katere so bile v glavnem vojnem stanu znane še-le pred eno uro.

Kmalu se je videlo, da pripravljajo Rusi silovit napad na trdnjavo in sicer z veliko močjo in obstreljevanjem trdnjave po poljski in težki oblegovalni artileriji. To početje Rusov nam je bilo velika uganka. Naše utrdbe so bile še večinoma nepoškodovane. Vedeli smo, da smo s svojimi topovi in strojnimi puškami prizadjali Rusom ogromne izgube. Ali so si mogoče Rusi domišljali, da so že premagali našo artilerijo?

Sedaj se je začel od vseh štirih strani divji, 72 ur trajajoči napad. Rusi so imeli pred trdnjavo o-

Najnovejša poročila se nahajajo pred inserati.

vseh strani nova ojačenja in od tega dne naprej je začela naša armada zmagovito prodirati proti Rusom. Naše orožje je blagoslovljeno z zmago. Molitve, katere kipijo iz milijonov domoljubnih src, niso zastonj, **sedaj je bojna sreča na naši strani.** Začela se je nova bitka, ki se na celi črti za nas ugodno razvija.

Naša armada je stala pred 12. oktobrom ob reki Dunajec v zahodni Galiciji. Prvi uspeh našega novega prodiranja je bil, da smo osvobodili trdnjavo Przemysl, katero so Rusi pod poveljstvom generala Dimitrieva oblegali cele tri tedne. Našim četam, ki so osvobodile Przemysl, poveljuje general pl. Boroevič, rodom Hrvat.

Rusi so izgubili pred Przemyslom 40.000 do 50 tisoč mož, kar je sedaj že uradno potrjeno. Najprvo so naši pregnali Ruse od zahodne trdnjavske strani, sedaj pa stojijo že tudi na izhodni strani med Lvovom in Przemyslom naše čete. Junaški poveljnik general Kusmanek je odločno zavrnil predrzno rusko ponudbo, naj preda trdnjavo. Otetje Przemysla je za nas velikanske važnosti; Rusom se je s tem izjalovil načrt, korakati proti Dunaju in Budimpešti.

Naše čete so sedaj zasedle že važne kraje na jugoizhodni strani Przemysla. Zavzeli smo višine okrog mesta Medyka, Stara-Sol in Stari Sambor, ki ležijo na jugozahodni strani Lvova. Na skrajnem južnem krilu se je našim krdelom, ki prodirajo čez Karpate mimo mest Skole in Turka ter gonijo pred seboj Ruse, posrečilo, da so prišli do gornjega toka reke Dnjester in se tako **bližajo Lvovu,** katerega Rusi že polagoma zapuščajo. Med Lvovom in Przemyslom so naši v zadnjih bojih **ujeli 15.000 Rusov.**

Severno od Przemysla prodira naša armada pri mestih Jaroslav in Rozwadov čez reko San. Našim se je posrečilo, da so že prekoračili reko in se pomikajo v okrožje Lublin.

Glavna ruska bojna sila se zbira ob srednjem toku reke Visle od izliva reke San do Varšave. Tukaj se borita proti Rusom združeni avstrijska in zavezniška nemška armada ter obkoljujeta znamenito mesto Varšavo. Zavezniška armada je že na več mestih prekoračila Vislo. Blizu trdnjave Ivangorod, ki leži jugoizhodno od Varšave, so Rusi dne 13. oktobra skušali napasti zavezniško armado, a so bili s krvavimi glavami odbiti. Osem ruskih korov so naši junaki porazili v tem boju. Rusi hočejo poljsko prestolnico Varšavo na vsak način držati. Radi tega se bo gotovo že te dni v bližini Varšave, to je na črti Zawichost (izliv reke San v Vislo), Ivangorodom in Varšavo vnela zelo krvava bitka, kakoršne še ne pozna svetovna zgodovina. Rusom so prišli tukaj na pomoč tudi nekdanji njihovi sovražniki, Japonci, s svojimi težkimi topovi.

Danes, dne 20. oktobra, ko pišemo te vrstice, še nimamo podrobnih poročil o tej znameniti bitki. Čitatelji bodo naši novejša poročila zopet na naslovnem prostoru pred inserati.

Zaupajmo v božjo pomoč in zmaga bo gotovo na naši strani!

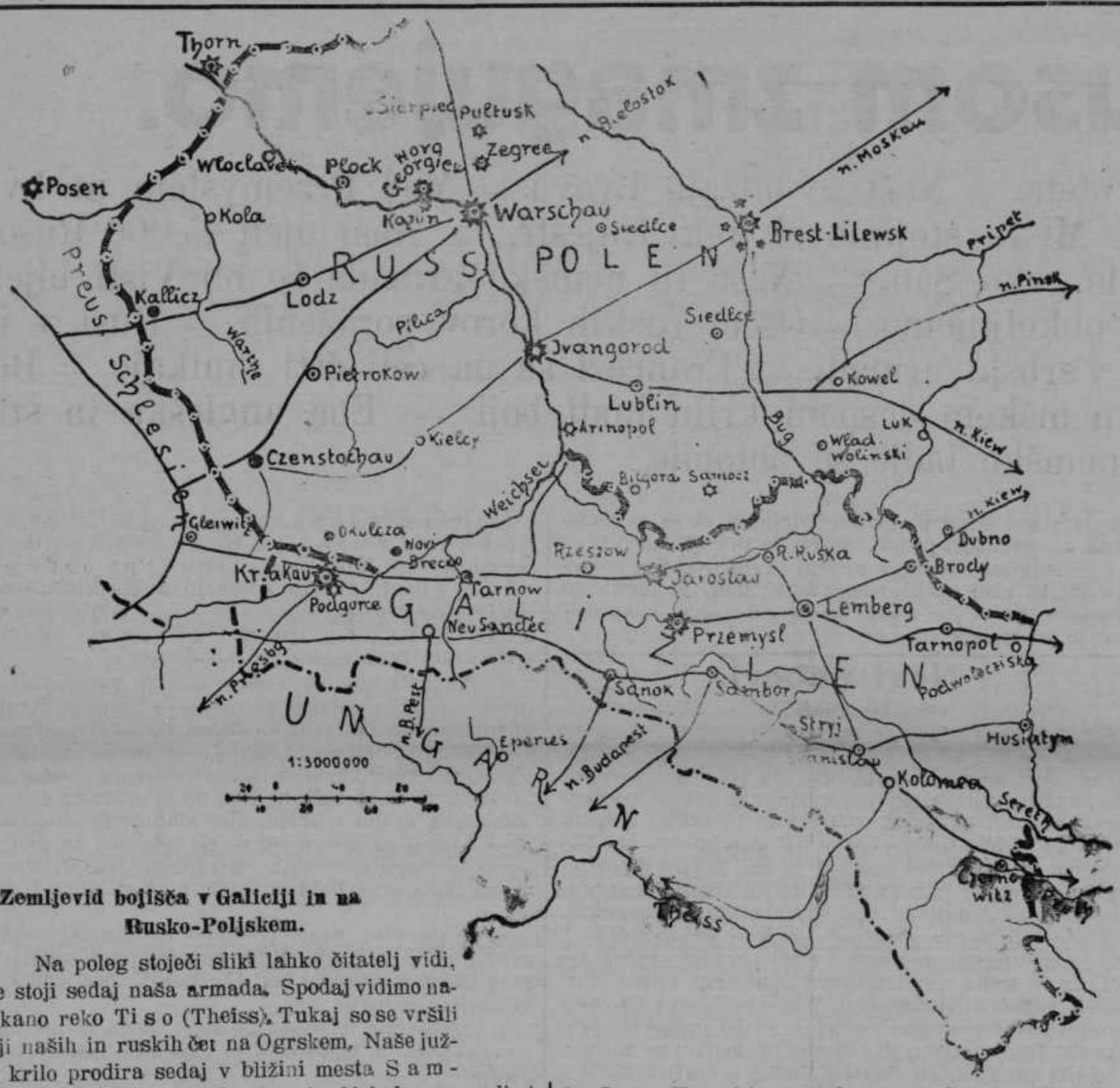

Zemljevid bojišča v Galiciji in na Rusko-Poljskem.

Na poleg stoječi sliki lahko čitatelj vidi, kje stoji sedaj naša armada. Spodaj vidimo naslikano reko Tiso (Theiss). Tukaj so se vršili boji naših in ruskih čet na Ogrskem. Naše južno krilo prodira sedaj v bližini mesta Sambor proti Lvovu (Lemberg). Nekako v sredini med trdnjavo Przemysl in Lvovom ter Samborom se bijejo sedaj hudi boji med nami in Rusi. Na zemljevidu vidite severno od Przemysla zaznamovano mesto Jaroslav, kjer so naši že prekoračili reko San. Tam, kjer se izliva reka San v Vislo, (Weichsel), južno od Arinopola, in do mesta Varšava (Warschau) se bije sedaj zelo krvava bitka. Nekako v sredini te črte leži močna ruska trdnjava Ivangorod.

Na celi črti napredujemo.

Dunaj, 19. oktobra opoldne.

Avstrijski generalni štab razglaša:

V bitki izhodno od Przemysla in Chyrowa je včeraj (v nedeljo, dne 18. oktobra) dosegla naša armada zopet lepe uspehe. Posebno huda je bila borba pri mestecu Mizyniec. Višino Magiera, katera je bila dosedaj v rokah sovražnika in odkoder so Rusi z velikim uspehom zadrževali naše prodiranje, smo včeraj popoldne po daljšem in močnem obstreljevanju s topovi zavzeli. Severno od Mizynieca so naše čete že tako daleč napredovale proti sovražnim vrstam, da so stale naizhodni strani Przemysla. Našim se je posrečilo, da so prodrli celo na višine pri mestecu Medyka.

Na južnem krilu so Rusi neprestano, tudi po noči, napadali naše postojanke na višinah na južnozahodni strani Starega Samborja. Naše čete pa so vse ruske napade krepko odbile.

V dolini rek Stryj in Swica so naša krdela v vednem boju s sovražnikom ter so dosegla že znatne uspehe.

Tudi ob reki San so se včeraj na več mestih vršili boji. Rusi so napravili včeraj (nedeljo) zvečer, ko je nastopila tema, napad na naše postojanke pri mestu Jaroslav na izhodnem bregu reke San. Sovražni napadi so bili krepko odbiti.

Na Rusko-Poljskem je združena avstrijsko-nemška kavalerija porazila močno rusko kavalerijo. Ta sovražna četa je poskušala prodiralno napadati naše zavezne oddelke v smeri zahodno od Varšave, a je bila vržena pri mestu Sochaczew nazaj.

* * *

Mesto Mizyniece in gora Magiera ležita kakih 35 km izhodno od Przemysla v sredini med Lvovom

---

krog in okrog vse polno jarkov in okopov, v katerih so se skrivali pred našimi kroglami, Rusi so v redkih vrstah dirjali proti našim utrdbam. Ruski vojaki so imeli v rokah škarje in ročne bombe, za njimi pa so stali ruski častniki z biči ter so jih priganjali k naskoku. S škarjami so hoteli Rusi porezati bodečo žico pred našimi utrdbami. Častniki so uboge vojake tako tepli in priganjali, da smo našli pozneje med ujetniki in ranjenci nekatere reveže, ki so bili polni krvavih ran od ruskih bičev. Ako se je kak ruski oddelek upiral ter se je umaknil, so ga Rusi obsipali s kroglami iz lastnih topov in strojnih pušk. Tako so bili ubogi Rusi, večinoma možje med 30—40 leti, obsojeni v gotovo smrt. Na blatnih njivah pred trdnjavo so rili reveži naprej: pred njimi avstrijski topovi, avstrijska infanterija z naprsnimi oklepi, ki je vse pomandrala v tla, kar se ji je bližalo, za njimi pa, če se umaknejo, ruske krogle. V desetih vrstah so ruski mužiki drli naprej, drveli v bojnih vrstah sem in tje ter zaporedoma padali na tla, zadeti od avstrijskega ognja.

Ko je nastopila noč pa do jutranje zore so naši metalci luči razsvetljevali bojno pozorišče pred trdnjavo, puške so pokale in v jasni, umetni luči, so naše strojne puške in topovi morili neštevilne ruske bataljone. Nebrojni valovi oborožene ruske sile so se valili od vseh strani proti trdnjavi, a so se drug za drugim razbili. Grozote teh treh dni nimajo para v svetovni zgodovini.

Ruski ujetniki so pozneje pripovedovali, da se jim je reklo, da mora trdnjava do jutra, dne 8. oktobra, za vsako ceno pasti Rusom v roke, ker je drugače cela ruska armada izgubljena. Pozneje smo dobili pri padlih ruskih častnikih res seznamke, na katerih je bilo popisano, da so bili Rusi res prepričani, da se jim bo do 8. oktobra posrečilo, zavzeti Przemysl.

Prebivalstvo v mestu se je izborno držalo. K večjemu le polovica prebivalstva je zapustila mesto pred obleganjem. Vsi drugi so ostali mirni in so svoja dela opravljali naprej.

Posadka je bila mirna in na vse pripravljena. Vsi smo se pripravili na smrt. Rekli smo: „Ali zmagati ali umreti!“

V jutru, dne 7. oktobra, se je raznesla vest, da so Rusi udrli v neko našo utrdbo. Vest je bila pretirana. Res je bilo, da se je neka drzna ruska četa po noči ukradla v zunanji del neke utrdbe ter se je skušali tam na vsak način držati. A naša premoč in napad na to sovražno krdelo je bil tako velik, da je padlo vse moštvo do zadnjega, kar se ga ni poprej udalo. Obiskal sem dotično mesto, kraj smrti za Ruse.

Dne 7. oktobra zvečer je došlo poročilo, da so dobili Rusi pred Przemyslom znatna ojačenja. Ujeti Rusi so nam pripovedovali, da se za ¾ na 1. uro ponoči drugega dne pripravlja nov glavni napad. Rusom je bilo takrat že znano, da se bliža od juga in zahoda avstrijska armada, ki ima nalogo, da otme trdnjavo. Če Przemysl to noč ne pade, potem je za Radko Dimitrieva in njegovo armado le ena rešitev: umikanje, sicer se mu lahko pripet, da ga Avstrijci obkolijo in bi tako stal med dvema sovražnima ognjema.

Zvečer, dne 7. oktobra, je bila napetost v trdnjavi največja. Vsak mož je bil pripravljen na boj, vsaka mišica je delovala; vsi smo se pripravljali, da ali zmagamo in za to zmago prelijemo, **če treba, zadnjo kapljico krvi, samo, da porazimo sovražnika.** Ko so začeli ruski topovi peti svojo peklensko pesem, je bil to znak, da se začne zopet ruski naskok. Splošno pa je zavladalo v Przemyslu presenečenje, ko je ostalo pred trdnjavo razmeroma zelo mirno in je pričakovan ruski obisk izostal. Skoro gotovo so prišli Rusi do prepričanja, da je ves obupen napor, dobiti našo trdnjavo v roke, brezuspešen, in so torej raje preprečili nadaljno prelivanje krvi.

V jutru, dne 8. oktobra, smo razločno opazili, da se sovražnik pričenja umikati. Rusi so se umikali korak za korakom po globokem blatu izpred trdnjave. Naša artilerija je umikajočim se sovražnikom pošiljala še zadnje morilne pozdrave.

Popoldne je prišla od zunaj, od jugozahodne strani, prva avstrijska kavalerijska patrulja, katero je vodil mladi huzarski stražmojster, kateri je imel na prsih veliko srebrno hrabrostno kolajno. S tem je dobila trdnjava zopet zvezo z našo glavno armado.

Naše čete so odslej vedno huje pritiskale na rusko oblegovalno silo in tako so bili Rusi prisiljeni, da so se umaknili izpred trdnjave. V nedeljo, dne 11. oktobra, je bil Przemysl zopet popolnoma prost. Od zahodne strani so došle v trdnjavo nekatere naše čete brez boja.

Ruski napad na trdnjavo Przemysl je bil zelo dobro pripravljen, a stal je Ruse več desettisoč mrtvih in ranjenih. Rusi so pred trdnjavo žrtvovali mnogo svojih polkov. Naša infanterija je tako sigurno streljala v sovražnika kakor na strelišču v tarčo. Stavili smo na ruske glave in smo drug drugega prekosili s streli. Topničarji so pa delali naravnost čudeže. Dunajski trdnjavski polk bo odlikovan z mnogimi redovi in kolajnami.

in Przemyslom. Stary-Sambor, imenovan tudi Staro-Miasto, leži ob gornjem toku reke Dnjestr 45 km jugoizhodno od Przemysla. Reka Stryj izvira v Karpatih pri prelazu Uszok in teče po jugo-izhodnem delu Galicije.

Poveljnik Przemysla priznava junaštvo Rusov.

Poveljnik trdnjave Przemysl, podmaršal Kusmanek, priznava pohvalno neustrašeno junaštvo ruskih čet, katere so oblegale Przemysl. Bajka o nejunaštvu Rusov se mora enkrat za vselej pozabiti. Podmaršal je kazal neke škarje, s katerimi se morejo bodeče žice, ki branijo bližanje sovražnika do trdnjave, tako tiho prerezati, da posadka trdnjave tega ne sliši. Te škarje so nemškega izvora in jih je našla posadka po vsakem naskoku v velikem številu pri padlih ruskih vojakih. Podmaršal Kusmanek je pripomnil, da je sam prerezal brez najmanjšega napora s takimi škarjami 5 mm debelo bodečo žico. Tudi je pokazal zaplenjeno rusko puško-repetirko, ki je popolnoma novega izvora in ki ima namesto bajoneta škarje, s katerimi more strelec, zavarovan v strelskem jarku, prerezati pred seboj vse bodeče žice, ne da bi se pri tem izpostavil kaki nevarnosti. Tudi ta iznajdba je bila v avstrijski armadi popolnoma nova.

Kaj pripovedujejo slovenski junaki.

Hrabri spodnještajerski fantje.

Stotnik celjskega 87. pešpolka Koczian je pisal mestnemu svetu v Celju iz južnega bojišča (kjer se, kakor znano, nahaja del 87. pešpolka in sicer bataljon, ki je bil detaširan v Skadru) pismo, v katerem pravi:

Veliki napori bojev proti Srbiji ne morejo zadržati uspehov našega orožja. Naš vrli celjski domači polk si je pridobil v vseh dosedanjih bojih že slavno ime. Naš poveljnik major Pinter je obogatil dne 14. septembra zgodovino našega polka za prekrasen list slave. Tvorili smo rezervo. Popoldan zapazi major Peter, da utrjujejo Srbi visok breg na desnem krilu. Poprosil je, da sme zavzeti to postojanko z naskokom. Ta prošnja ni bila uslišana. Pač pa sta dobila dva voja moje kompanije pozneje ukaz, da gresta poizvedovat. Zašla sta v strašen ogenj. Srbi so ju obstreljevali s pušk in mitraljez ter obmetavali z bombami. Nadporočnik Holub je bil ranjen. Dobil sem povelje, da pomagam svoji četi iz ognja. Toda fantje so prosili, da naj se jih pusti, koder so, in da naj se jim pošlje le ojačenje in pa municije. Major Peter se je naglo odločil. Zapovedal je, da pričnejo strojne puške obsipavati 500 m dolge sovražne okope s kar najsilnejšim ognjem, nagovoril je 13. in 16. kompanijo z navduševal nimi besedami in že smo drli kakor vihar in z urnebesnimi „ura“ klici proti sovražniku. Ujetniki so nam pozneje pripovedovali, da še niso videli s tako bravuro izvršenega naskoka. Odpor sovražnika je bil kmalu strt in Srbi so panično bežali. Čez 300 jih je ostalo mrtvih, mi smo uplenili dve strojni puški, mnogo municije, konje, puške. Srbske čete so štele tri bataljone. Naš uspeh bo tudi za nadaljne akcije odločilnega pomena. Marsikateri naših fantov je moral plačati ta uspeh s svojim življenjem, toda to je že tako. Drugi dan smo pokopali 31 naših, po vojni jim postavimo lep spomenik.

Svoje življenje je žrtvoval.

Naši slovenski vojaki vseh oddelkov kažejo izvanredno vstrajnost in junaštvo. Mi smo v „Slovenskem Gospodarju navedli že več činov, ki pričajo, da mi Slovenci res s celim srcem ljubimo svojo skupno domovino Avstrijo. Iz pisma nekega slovenskega topničarja posnamemo sledeče:

„Bilo je po bitki pri Grodeku. Umakniti smo se morali pred sovražno premočjo proti Przemyslu. Naš oddelek za strelivo (municijska kolona), je imel nesrečo, da je zavozil v močvirnato ozemlje in ni mogel uiti pred Rusi, ki so z veliko silo prodirali proti nam. Ni nam drugega preostajalo, kakor da smo izpregli konje in pustili dva velika vozova s strelivom v močvirju. Moj prijatelj Janez Brezina, doma nekje od Save, ki je bil topničar pri ... bateriji, je zaostal za nami. Ko smo prišli na bližnji hrib, je naš poveljnik z daljnogledom opazoval, kaka usoda bo zadela naše zaostalo strelivo. Kar naenkrat pravi stotnik: „Brezina pa leži kakor mrtev na prvem vozu streliva, a se giblje tako, kakor da bi se pripravljal, da zažge strelivo“.

Z veliko napetostjo smo opazovali, kaj se bo zgodilo. Velik roj Rusov se je vedno bolj bližal mestu, kjer je bil naš tovariš s strelivom. Rusko krdelo — bilo je več sto mož — je od vseh štirih strani obstopilo oba voza. In glej! V tem hipu švigne v zrak velik oblak dima in grozen pok je sledil temu. Visoko v zraku pa smo videli posamezne predmete, ki jih je z ljudmi vred odneslo kvišku. Naš poveljnik je razburljivo vzkliknil: „Bravo, vrli dečko!“ Vsi smo bili presenečeni od tega drznega čina.

Ko se je dim malo polegel, se je skozi daljnogled videl učinek junaškega dejanja našega topničarja. Na mestu, kjer sta stala oba voza, je ležalo vse polno raztrganih ruskih trupel. Sodili smo, da je izgubilo življenje pri tem gotovo več sto Rusov, kajti na široko okrog 100 metrov od onega torišča ni stal noben Rus več. Vse je ležalo mrtvo na tleh. Seveda je izgubil pri tem svoje življenje tudi naš prijatelj in tovariš Brezina . . .“

Slava slovenskemu junaku, ki je raje žrtvoval svoje življenje, nego, da bi bilo prišlo avstrijsko strelivo sovražniku v roke!

Zadnje pismo slovenskega junaka.

Naj priobčimo ginljivo pismo, ki je je pisal domov svoji družini Andrej Beričič, posestnik v Rakeku na Notranjskem. Ta plemeniti krščanski mož, ki je bil član izvrševalnega odbora S. L. S., je odšel na bojišče in ondi padel. Malo pred smrtjo je pisal dotnov ženi naslednje pismo:

„. . . Sedaj vidim, da sem zelo blizu skoraj neizogibni smrti. Krogle, šrapneli, ruski pešci in kozaki so blizu. Zato čutim potrebo, da se poslovim od vseh vas . . ., posebno od svojih otročičev in od Tebe, moj angel varuh, moja zvesta, ljubljena in neizrekljivo spoštovana ženka, predobra, osrečujoča spremljevalka . . . Kako rad bi še videl otročiče in jih blagoslovil, pa ker to ni mogoče, jih blagoslavljam od tukaj z očetovskim blagoslovom, ki naj jih spremlja skozi življenje in pripelje do večne sreče! . . . Odpustite mi vse moje pogreške in molite za-me! Jaz bom pri Bogu prosil za vas, zlasti, da se vdaste v Njegovo sveto voljo. Ako je On tako določil, že ve, zakaj. Gotovo ne v kazen meni ali drugim, temveč iz ljubezni, ker mogoče bi ne bil nikdar tako pripravljen . . . Zato se ne žalost preveč . . ., bodi pogumna, moja ljuba, zvesta žena. Veš, saj jih bo mnogo, ne boš sama . . ., in to je vendar-le častna smrt. Tudi meni se sicer krči srce, a vem, da brez božje volje tudi padel ne bom. Molil sem tako in Ga prosil, če je Njegova volja, da ostanem . . . Pišem kar med maršem, zato je slabo pisano, in ne vse en dan, zato je slaba zveza . . . Skrbite, prijatelji in strankini pristaši, da Dom na Rakeku ne propade in da stranka ne zaostane! Pozdravljam vse s prošnjo na spomin v molitvi... Na srečno svidenje pri Jezusu, vrelcu ljubezni, in pri Mariji!“

Kmalu nato ga je zadela sovražna krogla.

Kako se bije Slovenec z Rusom.

Že med prvimi ranjenci smo čitali ime Martin Režek, alpinist 27. brambovskega ali planinskega polka iz Ljubljane. Ti planinci so se dne 15. avgusta iz Goriškega odpeljali skozi Ljubljano in Ogrsko v izhodno Galicijo blizu do Tarnopola. A pri svojem dohodu so po napornem maršu že zadeli na sovražnika. Dne 24. avgusta so se že začeli manjši boji, v katerih je bilo mnogo naših ranjenih. A dne 27. avgusta je bila huda bitka pri Premislany-ju. Oddelek, v katerem je bil Režek, je dobil povelje, da zavzame sovražnikovo baterijo. Planinci so se vrgli na-njo kakor levi. Vnelo se je mesarsko klanje s puškami, meči in puškinimi kopiti. Padali so na obeh straneh. Kogar ni podrla krogla, prebodel ga je meč. V tem metežu je Režek dvema Rusoma s kroglo pomagal na oni svet, enega pa je z mečem zabodel, da se je kar sesedel. Med tem pa se proti Režeku zakadi močan Rus, pravi Harambaša, ter ga začne, zgrabivši ga za vrat, kar daviti. A naš alpinist ne izgubi samozavesti, mahoma odrine Rusa ter ga istotako zgrabi za vrat, z drugo roko še puško držeč, in tako se rovata na življenje in smrt. Režeku se posreči, da podere Rusa na tla. Hitro zgrabi za puško in s kopitom premaga srečno sovražnika, ki se več ne gane. A med tem metežem je eden izmed ruskih ranjencev ustrelil proti njemu. Zato Režek skoči tudi na tisto stran ter mu vrne to prijaznost s kopitom, da ruski vojak ni nikomur več škodoval.

Režekov tovariš pripoveduje dalje: Pa pozabil sem povedati tudi, da mi je prej ena izmed frčajočih krogel ena lik ob sencu odstrelila peresni šopek na čepici, in kmalu nato je priletel šrapnel, ki mi je telečnjak na hrbtu odrezal s takim pritiskom, da mi je bruhnila kri iz nosa in skozi usta. Ne vem, ali isti ali drugi šrapnel, je tovariša raztrgal na kosce, ki so se vsuli na nas. — A vse to me je zadržalo, sam ne vem, kako, da sem se pri zgoraj opisanem naskoku obranil sovražnika. — A kaj je to? Zemlja okrog mene je suha — in vendar čutim v čevlju mokroto; na kar me tovariš opozori, da sem ranjen na levi nogi, rekoč: ali ne vidiš, da je vsa hlačnica krvava? Zdaj še-le se zavem, kaj se je tudi z menoj zgodilo. Čutim se trudnega in si za silo obvežem prestreljeni kraj s pripravo, ki jo dobi vsak vojak za največjo potrebo. Potem pa sem se onesvestil in ne vem, kaj se je z menoj godilo. Pozneje sem izvedel, da je prišel naš zdravstveni oddelek, ki nas je pobral in nas odpravil v mesto Stryj v bolnico. A tudi tu nam ni bilo obstanka, kajti glasilo se je povelje: težko ranjeni zvečer na kolodvor, lahko ranjeni jutri zjutraj. Ali še ne preteče ura, ko se nam zapove: vsi na kolodvor (kajti sovražnik se je približal mestu). Na postaji je bil tak metež prinešenih in samodošlih ranjencev ter nebrojnih beguncev, da je bil srečen, kdor je dobil kak prostorček. Vlak odhaja za vlakom Slednjič tudi jaz dobim prostor in vlak nas odpelje na Ogrsko v mesto Ungvar, kjer se me loti povrh še griža. Ker ni bila hrana za moj želodec, prosil sem, da bi smel iti zdravit se domov, kar so mi uslišali ter me čez Dunaj poslali na Kranjsko.“

Čast temu vojaku, ki je doma v Bojanji vasi, občina Radovica pri Metliki. Za spomin je pustil doma naramno sponko ruskega vojaka, ki jo je odtrgal mrtvecu. Seboj pa je z bojišča vzel puško ter jo oddal še-le v Ljubljani. Kje je telečnjak, meč, pelerina, Bog ve.

Dne 9. oktobra se je dokaj ozdravljen vrnil v Ljubljano.

Pismo slovenskega vojaka iz Przemysla.

Pismo vojaka, ki je od začetka vojske v Przemyslu, piše svojim z dne 11. oktobra: Naznanim, da smo tri tedne bojevali hude boje po noči in po dnevi, nazadnje smo bili 72 ur neprenehoma v hudih bojih. Sedaj smo sovražnika pregnali od naše trdnjave z našimi majhnimi žrivami, druge naše čete ga pa že ženo v Rusijo. Pot mu svetijo naši topovi. Naša baterija je bila močno pohvaljena od trdnjavskega poveljnika, ker smo dobro streljali; imeli smo v like topovehavbice. Popreje smo dobro in pridno delali, zdaj pa imamo bolj počitek; kar dolgčas je, ker več ne slišimo gromenja topov. Nasprotnike smo, kar jih nismo pobili, pognali v njihovo domovino nazaj.

Vrl odgovor Srbom.

Iz pisma, ki je došlo z južnega bojišča, posnamemo: Dež je prenehal padati in semtertja je že posvetilo solnce izza oblakov. Mi smo mirni v naših okopih, še-le zvečer se prične „paljba“ kakor pravijo Srbi. Kakih 100 korakov smo oddaljeni drug od drugega ter si skupno dopisujemo. V megli se priplazimo do drevja, pa pribijemo pismo na hrast. Zjutraj je že odgovor. To je sicer nevarno, ali naši ne bi zamudili niti minute, da ne bo dali Srbom primeren odgovor. Neki dan so nam Srbi pisali:

„Hrabri cesarski 78. pešpolk! Pridi k nam in odloži orožje. Imamo vsega: novokuhanega žganja, ovnovine, sladkega, kakorkoli vam srce poželi. Živela koalicija!“

Mi smo jim odgovorili:

„Hrabri 20. polk! Zastonj se boriš! Položi orožje in pridi k nam! Mi imamo fino pečenega kruha, sol, imamo telečje meso in biftek (tega bodo dobili vaši častniki), imamo liker, vino, šampanjec in izvrstne piške. Ovna vam darujemo. Naš cesar in kralj Franc Jožef bo vaš vladar, ako Bog da in sreča junaška. Živela Hrvatska!“

In zares, hrane imamo dovolj. Pri Srbih je slabo, kakor pripovedujejo uskoki in ujetniki. Nimajo ničesar, da bi oblekli, a zima je pred vratmi. — Ostani zdrav in ne boj se za-me. Uničiti hočemo sovražnika, čeprav bi pri tem vsi padli.

Tako pišejo naši vojaki. Vsak dan dobimo pisma z bojišča in iz vseh veje hrabrost in odločnost.

Vera omehča v vojski tudi najbolj trdo srce.

Goriški Slovenec Leop. Živec, ki je bil dne 1. oktobra odlikovan, piše dne 30. septembra z bojišča:

Nam gre še precej dobro, samo slabo in mrzlo vreme imamo. V zadnjem najhujšem boju dne 8. t. m., ki je trajal 4 dni neprestano noč in dan, nam je šlo dobro. Vkljub 3krat večji sili nam je bilo mogoče, sovražnika nekaj kilometrov potisniti nazaj.

Prvi dan tega boja, dne 8. t. m., sem bil lahko ranjen v levo nogo. Ostal sem nekoliko zadaj, si rano opral in obvezal. Potem pa sem šel zopet k svojemu oddelku. Na poti slučajno naletim na naš sanitetni oddelek, ki je nesel ranjenega Rusa. Vprašali so ga, če dohajajo nove čete iz Sibirije. Odgovoril je: Jaz ne znam. Že 3 dni sem tam ležal ranjen. Naši so me pustili in bežali.“ — Pokazal nam je tudi, kaj ima jesti. V majhni vrečici je imel še za eno žlico kruhovih in sladkorjevih drobtinic. Pripovedoval je, kako strašno mesari o naše granate in šrapneli med Rusi. Izjavljal je tudi, da se mu zdi med nami veliko boljše ko v lastni armadi.

V takih slučajih, kakor je krvavi boj, spozna človek šele vero, ki omehča tudi najbolj trdo srce.

Škof streže ranjencem.

Neki tirolski cesarski strelec piše listu „Trentino“ iz Linca, kjer leži ranjen v bolnišnici usmiljenih bratov, pismo, katero se glasi:

„Ranjen sem tako močno, da le s težavo pišem. Čeravno sem se s trudom spravil k pisavi, vendar se čutim dolžnega, da javnosti naznanim, kakih dobrot in ljubezni smo dolžni ubogi ranjenci dan za dnevom v teh samostanskih prostorih. Škof tukajšnjega mesta, imenuje se Hittmayer, je pravi angelj v izvrševanju ljubezni do ranjencev. Že prve dni, ko je izbruhnila vojska, dal se je škof vpisati v vrste vojakov Rudečega križa. Odkar pa so naše bolnišnice napolnjene z ranjenci, pa je skoro vedno v naši sredi. Ljubeznjivi škof prebije večji del dneva med nami in po očetovsko skrbi za nas, uboge ranjence. Ko je treba ranjence spraviti iz postelj v sobo, kjer se vrše operacije, je škof takoj pripravljen, da popelje ranjenca v operacijsko sobo. Škof tudi navadno prisostvuje operacijam in tolaži uboge vojake. Pozneje pomaga zopet zanesti ranjenca nazaj v postelj in mu še poprej prav skrbno izravna ležišče. Jaz sem bil